

Slutrapport for kampagnen

Håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer

INDLEDNING

Ved Fødevarestyrelsens ordinære kontrol i grisebesætninger har den hyppigste årsag til sanktionering de senere år været overtrædelser i forbindelse med håndteringen af syge og tilskadekomne grise. Korrekt håndtering af syge og tilskadekomne grise er en væsentlig forudsætning for, at grisene i tilstrækkelig grad beskyttes mod smerte, lidelse, angst, varige mén og væsentlig ulempe, og dermed at bestemmelserne i dyrevelfærdslovens §§ 2 og 3 efterleves.

For at forbedre dyrevelfærden hos slagtegrise og søer har Fødevarestyrelsen i perioden fra den 12. februar 2024 til den 30. september 2024 gennemført en kontrolkampagne på området. Formålet med kontrolkampagnen var således at forbedre dyrevelfærden hos slagtegrise og søer ved at skabe mere fokus på håndteringen af syge dyr. Der fokuseres i kampagnen på opstaldningsforhold og behandling af dyrene. Formålet var samtidigt at afdække, hvorvidt der fandtes specifikke omstændigheder, der kunne medføre en risiko for manglende korrekt håndtering af syge og tilskadekomne dyr. Vejledning omkring disse omstændigheder ville fremadrettet kunne være en hjælp til landmanden.

Kampagnen blev indledt med, at Fødevarestyrelsen informerede landmændene om den forestående kampagne via nyhedsbreve, ligesom styrelsen havde et indledende møde med erhvervet, så erhvervet havde gode forudsætninger for at støtte op om kampagnen med information til både landmænd og dyrlæger. Erhvervet var på det indledende møde repræsenteret af Landbrug & Fødevarer, Sektor for Gris, SEGES Gris, Den Danske Dyrlægeforening samt Danske Svineproducenter.

Efter informationsmøder blev selve kontrolbesøgene gennemført, hvor Fødevarestyrelsen kontrollerede og vejledte om reglerne for håndtering af syge og tilskadekomne grise. Følgende blev undersøgt i forbindelse med kampagnen og fremgår af denne rapport:

1. Niveauet for regelefterlevelse, herunder i forhold til tidligere kampagner på området (der har været gennemført lignende kontrolkampagner i 2021, 2018 og 2016).
2. Fordeling af overtrædelser, herunder hvilke overtrædelser, som er særligt hyppige i håndteringen af syge og tilskadekomne grise. Dette blev også sammenlignet med tidligere kampagner på området. Kontrollen omfattede følgende fokusområder:
 - a. Om syge og tilskadekomne grise havde modtaget en passende behandling, tilset af en dyrlæge eller alternativt aflivet?
 - b. Om syge/tilskadekomne grise blev opstaldet i henhold til deres behov, herunder om syge grise om fornødent blev opstaldet i sygestier?
 - c. Hvis der blev anvendt medicinsk behandling, om der er blev ført optegnelser over disse.
3. Mulige besætningssammenhænge i forhold til regelefterlevelse, herunder mulige sammenhænge mellem niveauet af regelefterlevelse og besætningsstørrelse.

KONKLUSION

1. Niveauet for regelefterlevelse

Det vurderes, at regelefterlevelsen er på samme niveau som ved kampagne i 2021/2022. I den aktuelle kampagne var der en regelefterlevelse på 79,8 pct. I kampagnen i 2021 var der en regelefterlevelse på 78,9 pct.

2. Fordeling af overtrædelser

For både slagtegrise- og sobesætninger var de hyppigste overtrædelser i den aktuelle kampagne 1) syge eller tilskadekomne grise, som ikke havde fået en passende behandling, herunder eksempelvis grise, som ikke er behandlet for deres sygdom eller skade, 2) konstatering af manglende blødt underlag i mindst 2/3 af det samlede minimumsgulvareal i sygestien eller 3) manglende medicinoptegnelser på de syge og tilskadekomne grise. De hyppigste sanktioner var tilsvarende ved kontrolkampagnen i 2018 og 2021.

3. Mulige besætningssammenhænge i forhold til regelefterlevelse

I kampagnen blev mulige besætningssammenhænge undersøgt i forhold til, om besætningen fik en sanktion (se opdeling af besætninger i tabel 1). Sammenholdes størrelserne, af besætningerne med sanktionsprocenten, tyder det på, at der blev givet procentvis flere sanktioner i besætninger med henholdsvis over 1500 slagtegrise og over 1000 søer. Sanktionerne dækker både over manglende korrekt håndtering af syge- og tilskadekomne dyr og mangelfuld indretning af sygestier.

Tabel 1: Inddeling af besætninger ud fra antallet af grise registreret i CHR

Slagtegrise registreret i CHR i besætninger	Færre end 800	800 – 1500	Flere end 1500
Antal besætninger kontrolleret	39	47	108
Søer registreret i CHR i besætninger	Færre end 500	500 – 1000	Flere end 1000
Antal besætninger kontrolleret	69	86	52

4. På baggrund af kampagnen, kan vi se følgende muligheder for forbedringer.

Kampagnen fandt følgende mulige forbedringspunkter i forhold til håndteringen af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer:

- At der findes lettilgængelige oplysninger om de enkelte syge grise.
- At der findes lettilgængeligt informationsmateriale om korrekt håndtering af syge og tilskadekomne grise.
- At medarbejderne tilser slagtegrisene uden for fodringstid. .
- At der er samme fokus på håndteringen af syge og tilskadekomne grise, uanset hvor længe siden besætningsdyrlægen har været på besøg.

RESULTATER

1. Niveauet for regelefterlevelse

Der blev i alt gennemført stikprøvebaseret kontrol på 401 CHR-numre i kontrolperioden 12. februar til 30 september 2024. På grund af fejlregistrering af kontrollen indgår en af kontrollerne ikke i opgørelsen. Fordelingen af kontrolbesøgene mellem besætningstyperne var 48,3 pct. slagtegrisebesætninger og 51,8 pct. sobesætninger. Regelefterlevelsen i den aktuelle kampagne var i slagtegrisebesætningerne på 78,9 pct. og i sobesætningerne 80,7 pct., hvilket samlet set gav en regelefterlevelse i hele kampagnen på 79,8 pct., jf. tabel 2.

Tabel 2: Antal kontroller, sanktioner og regelefterlevelse i kampagnen

Kontrollerede slagtegrise og sobesætninger			
Kontrolleret som	Antal kontroller	Antal kontroller med sanktioner indenfor kampagnen	Regelefterlevelse (pct.)
Slagtegrisebesætninger	193	41	78,8
Sobesætninger	207	40	80,7
I alt	400	81	79,8

Der har tidligere været gennemført lignende kontrolkampagner om syge og tilskadekomne grise i 2021, 2018 og i 2016. I 2021 blev der gennemført en kampagne for syge og tilskadekomne slagtegrise og søer, hvor den samlede regelefterlevelse var på 78,9 pct. Her blev regelefterlevelsen også opgjort for henholdsvis so- og slagtegrisebesætninger. For sobesætningerne var regelefterlevelse på 82,4 pct., og i slagtegrisebesætningerne var regelefterlevelse på 75,8 pct. I 2018 blev der i en sammenlignelig kampagne for syge og tilskadekomne slagtegrise og søer, konstateret en samlet regelefterlevelse på 67,7 pct. Her var regelefterlevelsen for sobesætningerne på 69,3 pct., og i slagtegrisebesætningerne var regelefterlevelsen på 66,5 pct. I kontrolkampagnen fra 2016 blev der alene kontrolleret slagtegrisebesætninger, og her var regelefterlevelsen på 79 pct., jf. tabel 3.

Tabel 3: Sammenligning af regelefterlevelse indenfor tidligere kontrolkampagner om syge og tilskadekomne grise.

Regelefterlevelse i besætninger med søer og slagtegrise i kampagne 2016, 2018 og 2022				
Besætningstype	Slagtegrise		Søer	
Årstal	Antal kontroller	Regelefterlevelse (pct.)	Antal kontroller	Regelefterlevelse (pct.)
2024	193	78,8	207	80,7
2021	120	75,8	108	82,4
2018	157	66,5	163	69,3
2016*	79	79	-	-

* I 2016 blev der ikke kontrolleret søer.

2. Fordeling af overtrædelser

Overtrædelserne i nærværende kontrolkampagne om syge og tilskadekomne slagtegrise og søer fremgår af tabel 4. Overtrædelserne fordelte sig primært på følgende tre områder for både slagtegrise og sobesætninger:

- Syge eller tilskadekomne grise har ikke fået en passende behandling i besætningen.
- Manglende blødt underlag i mindst 2/3 af det samlede minimumsgulvareal.
- Manglende afkølingsfaciliteter og varmekilde.

Det var de samme lovgivningsområder, der blev fundet overtrædelser ved, i kampagnerne i 2018 og 2021. I nærværende kampagne blev der i 12 besætninger sanktioneret med politianmeldelse for overtrædelse af reglerne om, at syge og tilskadekomne grise skal have passende behandling. Der kan gives flere sanktioner indenfor samme kontrol/besætning jf. tabel 4.

Tabel 4: Samlet opgørelse for slagtegrise og søer med de hyppigste sanktioner fordelt på fokusområder. Der kan gives flere sanktioner indenfor samme kontrol/besætning.

Oversigt over sanktioner i kampagnen		
	Antal kontroller med indskærpelser	Antal kontroller med Politianmeldelse
Er der syge eller tilskadekomne grise i besætningen, som ikke har fået en passende behandling?	52	12
Er der blødt underlag i mindst 2/3 af det samlede minimumsgulvareal?	31	0
Er der afkølingsfaciliteter og varmekilde?	14	0
Føres der optegnelser over behandlinger af syge grise?	10	0
Opfylder sygestierne arealkravene?	2	0

Besætningssammenhænge i forhold til regelefterlevelse

I kampagnen blev der opsamlet data om de kontrollerede besætningers størrelse og antallet af besætninger, der fik en sanktion i kampagnen. Sammenholdes besætningernes størrelse med antallet af sanktioner, tyder det på, at der blev givet procentvis flere sanktioner i de store besætninger, sammenlignet med mellemstore og små besætninger jf. tabel 5 og tabel 6.

Tabel 5: Antal slagtegrisebesætninger omfattet af sanktion og antallet af besætninger kontrolleret i forhold til antal slagtegrise registreret i CHR.

Fordeling mellem sanktionerede slagtegrisebesætninger i forhold til besætningsstørrelsen			
Slagtegrise	Antal besætninger	Antal besætninger sanktioneret	Andel af besætninger omfattet af sanktion (pct.)
Mindre end 800	39	8	20,5
Mellem 800 og 1500	47	7	14,9
Større end 1500	108	26	24,1

Tabel 6: Antal sobesætninger omfattet af sanktion og antallet af besætninger kontrolleret i forhold til antal søer registreret i CHR.

Fordeling mellem sanktionerede sobesætninger i forhold til besætningsstørrelsen			
Søer	Antal besætninger	Antal besætninger sanktioneret	Andel af besætninger omfattet af sanktion (pct.)
mindre end 500	69	12	17,4
Mellem 500 og 1000	86	14	16,3
Større end 1000	52	14	26,9

Mulige fokuspunkter fremadrettet i forhold til håndtering af syge og tilskadekomne grise

I forbindelse med kontrolkampagnen blev der stillet yderligere spørgsmål til den besætningsansvarlige med henblik på at afdække mulige risikoparametre, der kan lede til en uhensigtsmæssig håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer. Formålet var at finde mulige fokuspunkter på området, der vil kunne bruges fremadrettet for at undgå uhensigtsmæssig håndtering af syge- og tilskadekomne grise. Resultaterne fremgår nedenfor.

Kunne den besætningsansvarlige finde oplysninger om, hvornår grisen var flyttet til sygesti?

Det fremgår af svar på spørgeskemaet, at den besætningsansvarlige i 75 ud af de i alt 193 kontrollerede slagtegrisebesætninger ikke kunne finde oplysninger om, hvornår grisene var sat i sygesti. I de besætninger, hvor den besætningsansvarlige ikke kunne finde oplysninger om, hvornår grisen var sat i sygesti, blev der i 50 pct. af tilfældene givet en sanktion i kontrolkampagnen. I de besætninger, hvor den besætningsansvarlige kunne finde oplysninger om, hvornår grisene var sat i sygesti, var sanktionsprocenten på 15,5 pct.

jf. tabel 6. I sobesætningerne kunne der i 35 af i alt 207 kontrollerede besætninger ikke findes oplysninger om, hvornår søerne var flyttet i sygesti. I de besætninger, hvor den besætningsansvarlige ikke kunne finde oplysninger om, hvornår søerne var flyttet i sygesti, blev der i 29,6 pct. af tilfældene givet en sanktion mod 22,9 pct. i de sobesætninger, hvor der kunne findes oplysninger om, hvornår søen var kommet i sygesti, jf. tabel 7. Svarene fra spørgeskemaet kan derfor tyde på for både so- og slagtegrisebesætninger, at der gives flere sanktioner i besætninger, hvor den besætningsansvarlige ikke kunne finde oplysninger om, hvornår grisene var sat i sygesti.

Tabel 7: Oplysning om den besætningsansvarlige kan finde oplysning om, hvornår syge og tilskadekomne grise er flyttet til sygesti.

Kan den besætningsansvarlige finde oplysningen om, hvornår syge og tilskadekomne grise er flyttet til sygesti (f.eks. sygejournal, mærkespray osv.)?						
Besvarelse	Slagtegrise			Søer		
	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktioneret i pct. af svar	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktioneret i pct. af svar
Ja	103	16	15,5%	140	32	22,9%
Nej	50	25	50%	27	8	29,6%

Findes der skriftligt materiale til at støtte medarbejderne i korrekt håndtering?

Hvis svarene fra spørgeskemaet, om hvorvidt der findes skriftligt materiale til at støtte medarbejderne i korrekt håndtering af syge og tilskadekomne grise, sammenholdes med, om besætningen fik en sanktion i kampagnen, kan det tyde på, at der blev givet flere sanktioner i de besætninger, som ikke havde skriftligt materiale fra SEGES/praktiserende dyrlæge til rådighed i stalden. Dette gælder især i slagtegrisebesætningerne, jf. tabel 8.

Tabel 8: Oplysning om der findes skriftligt materiale fra SEGES eller andre, f.eks. praktiserende dyrlæger, til at støtte medarbejderne i korrekt håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer

Findes der skriftligt materiale fra SEGES eller andre (praktiserende dyrlæger osv.) til at støtte medarbejderne i korrekt håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer?						
	Slagtegrise			Søer		
Besvarelse	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktioneret i pct. svar ja/nej	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktioneret i pct. svar ja/nej
Ja	107	26	24%	132	31	23%
Nej	46	15	33%	35	9	26%

Hvor lang tid er der gået siden sidste rådgivningsbesøg af besætningsdyrlægen?

For sobesætninger var der, ud fra svar fra spørgeskemaet, en tendens til, at sanktionsprocenten var højere i de situationer, hvor der var gået over 1 uge siden dyrlægen havde været i besætningen. Denne tendens var ikke entydig for slagtegrisebesætningerne jf. tabel 9 og 10.

Tabel 9: Sidste rådgivningsbesøg af besætningsdyrlægen i forhold til sanktionering - slagtegrise

Tid siden sidste besøg af besætningsdyrlægen i slagtegrisebesætninger og sanktionsprocent			
	<1 uge	1-4 uger	>4 uger
Antal besætninger	46	119	9
Sanktionsprocent	19,6	21,0	24,1

Tabel 10: Sidste rådgivningsbesøg af besætningsdyrlægen i forhold til sanktionering - søer

Tid siden sidste besøg af besætningsdyrlægen i sobesætninger og sanktionsprocent			
	<1 uge	1-3 uger	>3 uger
Antal besætninger	45	97	65
Sanktionsprocent	13,3	21,6	20

Hvordan udføres dagligt tilsyn i slagtegrisebesætninger?

I slagtegrisebesætninger fodres grisene i hovedparten af besætningerne med enten tørfoder ad libitum i rørfodringsautomater eller restriktivt vådfoder i langkrybbe. Forskellene i fodersystemerne kan have betydning for, hvordan det daglige tilsyn udføres. Ved restriktiv vådfodring vil alle grise som hovedregel rejse sig under fodringen. Ved tørfoder ad libitum har grisene foder tilgængeligt hele tiden, hvilket betyder, at grise ikke rejser sig afhængigt af tidspunktet for fodring. Det daglige tilsyn kan være tilpasset fodringssystemet. I kampagnen blev der spurgt ind til, hvordan det daglige tilsyn blev udført for disse to systemer.

I slagtegrisebesætninger, hvor der fodres med tørfoder, blev langt de fleste, ifølge svar fra spørgeskemaet, gennet op at stå ved det daglige tilsyn jf. tabel 11. Det er derfor ikke muligt at konkludere, om der er en reel forskel på risikoen for at få en sanktion på håndtering af syge og tilskadekomne dyr, hvis ikke dyrene er blevet gennet op at stå ved det daglige tilsyn.

Tabel 1: Sanktionering i besætninger med tørfoder ad libitum i forhold til om grisene tilses, mens de står op.

For slagtegrisebesætninger, hvor der fodres med tørfoder: Tilses alle grise mens de står op?			
	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktionsprocent
Ja	110	22	20
Nej	10	3	30

I slagtegrisebesætninger, hvor der bliver fodret med vådfoder, kan der være forskellige måder at udføre det daglige tilsyn jf. tabel 12.

Tabel 22: Sanktionering i besætninger med tørfoder ad libitum i forhold til om grisene tilses, mens de står op.

For slagtegrisebesætninger, hvor der fodres med vådfoder: Hvordan tilses grisene			
	Antal besætninger	Antal besætninger med sanktioner	Sanktionsprocent
A under udfodring, mens de æder	38	7	18,4
B: under udfodring, inden de æder	13	5	38,5
C: Udenfor fodringstid, mens de står op	19	2	10,5
D: Udenfor fodringstid, grisene befinder sig tilfældigt	17	4	23,5

I slagtegrisebesætninger, hvor der fodres med vådfoder, blev der givet flest sanktioner i de besætninger, hvor der blev svaret, at grisene tilses under udfodring, inden de æder, eller udenfor fodringstid, hvor grisene befinder sig tilfældigt i stien, jf. tabel 11.

I kampagnen fra 2022 blev det omvendt fundet, at der blev givet flest sanktioner i besætninger, hvor grisene blev tilset under udfodring, mens de æder. Data fra denne kampagne kan indikere, at i besætninger, hvor grisene kommer op at stå ved at blive gennet op udenfor fodringstid, giver bedre mulighed for at tilse dyrene grundigt, og dermed finde de dyr, der har brug for behandling. Dette kan skyldes, at der udenfor fodringstid er mere ro blandt grisene, og dermed bedre tid til at tilse hvert dyr, og opdage, hvis nogle dyr har svært ved at rejse sig.

I hvilke situationer gives der sanktion for mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer?

Syge og tilskadekomne grise skal modtage passende behandling og om fornødent flyttes til en sygesti. For at undersøge, om der var særlige områder, der kunne give udfordringer i forhold til at træffe et valg ved håndtering af syge og tilskadekomne grise, blev nedenstående flowdiagram anvendt, jf. figur 1.

Flowdiagrammet viser situationer, hvor der tages hånd om syge og tilskadekomne grise. Hvis der i besætningen er givet en sanktion for mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne grise, er det noteret, hvilken situation der har givet anledning til sanktionen.

- Nummer 1: "Grisen er ikke opdaget rettidigt" angiver, at der er syge og tilskadekomne grise i den almindelige sti, som ikke er opdaget.
- Nummer 2: "Manglende handling" angiver, at grisen er opdaget uden, at der er foretaget yderligere.
- Nummer 3: "Manglende behandling" angiver, at grisen er kommet i sygesti uden yderligere behandling.
- Nummer 4: "Manglende bedring" angiver, at grisen har været behandlet i den almindelige sti, men er ikke i bedring i tilstrækkelig grad til at opholde sig i den almindelige sti.
- Nummer 5: "Manglende bedring/aflivning" i sygesti angiver, at grisen ikke er i bedring efter påbegyndt behandling og/eller ikke er blevet aflivet eller blevet tilset af dyrlæge på trods af manglende bedring.

Figur 1: Flowdiagram over handlinger, hvor der tages hånd om syge og tilskadekomne grise

Resultaterne fra kontrolkampagnen viste, at i de tilfælde hvor der blev givet en sanktion for mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise, var det fordi slagtegrisene ikke blev opdaget rettidigt i den almindelige sti, de fik en mangelfuld behandling i både den almindelige sti og i sygestien, og de var ikke i bedring eller blev ikke aflivet rettidigt i sygestien. Samme billede viste sig for sobesætningerne, hvor den syge so ikke blev opdaget i den almindelige sti, den fik ikke den nødvendige behandling i den almindelige sti eller sygesti, og den var ikke i bedring eller blev ikke aflivet rettidigt i sygestien.

METODE

Fødevarestyrelsen har gennemført kontrolkampagnen ”Håndtering af syge og tilskadekomne slagtegrise og søer” i perioden 12. februar 2024 til 30. september 2024. Målgruppen var 400 besætninger fordelt nogenlunde ligeligt mellem sobesætninger og slagtegrisebesætninger. I alt blev der kontrolleret 401 besætninger, hvoraf én af disse udgår på grund af fejlregistrering. Derfor indgår der 400 besætninger i opgørelsen af slutrapporten, heraf var der 193 slagtegrisebesætninger og 207 sobesætninger.

Besætningerne blev udtaget som en repræsentativ stikprøve af besætningerne registreret i CHR, fordelt over hele landet og med varierende størrelse, med minimum 20 grise i besætningen. Selvom nogle af sobesætningerne både havde slagtegrise og søer, var det udelukkende den gruppe (søer eller slagtegrise), som besætningen var udpeget til at få kontrol i, der blev kontrolleret på kontrolbesøget. Kontrollen var desuden uanmeldt og skulle foretages af en embedsdyrlæge.

Denne kampagne tager udgangspunkt i kontrol af de samme regler, som blev kontrolleret i kampagnen i 2021/2022 for at kunne sammenligne regelefterlevelse.

Kontrollens afgrænsning:

- Alle grise i sygebokse/sygestier blev kontrolleret.
- Indretning af sygestier blev kontrolleret.
- Optegnelser for grise, som var i behandling på kontroltidspunktet, blev kontrolleret.
- Besætninger < 100 grise – her blev alle slagtegrise eller søer kontrolleret.
- Besætninger > 100 grise – her blev 10 pct. af slagtegrisene eller søerne kontrolleret; dog mindst 100 grise. Stikprøven blev udtaget som en repræsentativ stikprøve. Dvs. 10 pct. af hver aldersgruppe/produktionsafsnit i hver besætning.
- Hvis der blev konstateret uforsvarlig eller grovere uforsvarlig behandling af grise, blev kontrollen udvidet til, at alle slagtegrise eller søer blev kontrolleret.

Under kontrollen blev der anvendt et spørgeskema, hvor der indhentes yderligere oplysninger om besætningen, herunder antal grise i besætningen, om der var skriftligt materiale om håndtering af syge og tilskadekomne grise i besætningen og spørgsmål vedrørende dagligt tilsyn. Der blev desuden spurgt ind til, hvor mange dage der var gået siden sidste besøg af besætningsdyrlægen. Hvis der i den pågældende besætning var givet en sanktion for mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne grise, blev det noteret i spørgeskemaet, hvilken situation der havde givet anledning til sanktion. Situationerne blev angivet på baggrund af flowdiagrammet, jf. figur 1.